

Nadja FURLAN ŠTANTE
Znanstveno-raziskovalno središče
Koper in Fakulteta za humanistične
študije, Univerza na Primorskem

Sonja Bezjak

**Kristusove neveste: žensko
redovništvo na Slovenskem
v 20. stoletju**

Fakulteta za družbene vede,
Ljubljana 2011, str. 300, 24 EUR
(ISBN 978-961-235-436-7)

Znanstvena monografija doktorice sociologije Sonje Bezjak prinaša v slovenski družbeno-religijski prostor novost tako s področja sociologije religije kot tudi s področja ženskih religijskih študij. Področje ženskega redovništva kot enovitega pojava je v smislu sociološke analize, ki bi obsegala statistične podatke in slikala demografsko podobo ženske redovniške populacije, v Sloveniji še precej neobdelano in neraziskano področje. Monografija v tem kontekstu pomeni temeljni kamen vsem nadaljnjim raziskavam iz tega in sorodnih področij. Izvirnost avtorskega dela se kaže tudi v metodološkem ključu, ki pojav redovništva obravnava z vidika družbene kategorije in ob tem izhaja iz spoštovanja differentie specificae, vendar s ciljem prispevati k njegovemu boljšemu razumevanju. Avtorica spretno združi obravnavo predmeta raziskovanja tako z vidika sociološke analize in metodoloških pristopov sociologije religije kot tudi z vidika teološkega hermenevtičnega ključa. Redovništvo je avtorica obravnavala s teoretičnimi in empiričnimi orodji ter

povezovala kvalitativne in kvantitativne podatke o redovništvu. Z metodo odprtega, nestandardiziranega intervjuja je skušala pridobiti podatke o redovnicah, ki so bile učiteljice in medicinske sestre v prvi polovici 20. stoletja. Tudi v tem se kaže izvirnost in posebnost znanstvene monografije, ki v slovenski prostor prinaša nove poglede na žensko redovništvo v 20. stoletju in odstira marsikatero tančico skrivnosti.

Fenomen redovništva je skozi zgodovino močno zaznamovan s številnimi predsodki in stereotipi (tako negativnimi kot pozitivnimi). Monografija omogoča globlji vpogled v posebnosti slovenskega redovništva in podaja celovitejši odgovor na vprašanja: kaj so redovnice, kakšno vlogo opravljajo, kakšen je njihov položaj v primerjavi z ženskami zunaj samostanskih zidov in razumevanje tega številnim manj znanega sveta. Avtorico je pri njenem raziskovanju vodil integralni (holistični) pristop, ki ji je omogočal razkrivanje tudi manj vidnih značilnosti raziskovalnega pojava.

Knjiga je intelektualno zanimivo potovanje skozi problematiko, s katero se je žensko redovništvo soočalo v različnih časovnih obdobjih 20. stoletja. Obravnava vprašanje ženskega redovništva v luči spolne perspektive in pri tem upošteva vplive različnih faktorjev sprememb položaja žensk na Slovenskem ter kontekstualizirana pomočniškega položaja žensk v RKC.

Srčika avtoričinega raziskovalnega dela je predstavitev gibanja števila ženskih redov kot religijskih organi-

zacij in gibanja števila redovnic kot pripadnic religijskih organizacij na Slovenskem v 20. stoletju. Hkrati v knjigi avtorica ponuja sociološko razlago, s katero dopolni obstoječe razlage teologov in zgodovinarjev.

Avtorica v delu med drugim preverja, ali določeni družbeni dejavniki vplivajo na to, da se vsebina redovništva in njegove pojavne oblike v času in prostoru spreminjajo. Pri tem vseskozi upošteva princip celovitega razumevanja redovništva, ki ga kot družbeni pojav ne moremo zadostno obravnavati in razumeti brez analize in upoštevanja družbenih okoliščin, v katere je vpeta hierarhična struktura, ki ji redovništvo pripada in v kakšnem odnosu je le-ta s svojim okoljem.

Avtorica zgradi družbeno paradigmo vplivov (procesov, ki se odvijajo v širši družbi, kot tudi na posebnih, nacionalnih, lokalnih okoliščinah) sprememb, ki zadevajo naraščanje oziroma upadanje zanimanja za redovniške poklice. V tem kontekstu ugotavlja, da je pomen upoštevanja delitve redovništva na predvojno in povojno redovništvo, pri katerem je glavni mejnik sprememba politične oblasti, v letih po drugi svetovni vojni, za ustrezno razumevanje spremembe v slovenskem ženskem redovništvu ključen.

Avtorica v knjigi ugotavlja, da je v prvi polovici 20. stoletja število redovnic na Slovenskem naraslo, v letih 1945 do 1958 pa je prišlo do 45% upada številčnosti ženskega redovništva na Slovenskem. Ključni dejavniki, ki so po avtoričinih ugotovitvah

botrovali k porastu ženskega duhovništva so: vpliv sistematične aktivacije vernikov s strani vodstva RKC; okoliščine zoženih možnosti žensk za delovanje na javnem področju ter prizadevanja RKC, da bi ohranila popoln nadzor nad t.i. »žensko naravno vlogo«; in ne nazadnje tudi porušeno demografsko ravnovesje med spoloma, ki je bilo posledica ekonomskih migracij in smrtnih žrtev prve svetovne vojne. Slednje avtorica podkrepi z ugotovitvijo, da je največje število žensk, ki so postale redovnice, iz regije, v kateri je bi primanjkljaj moških največji in je bil hkrati močan vpliv RKC na ženske pri sprejemanju odločitev v zvezi z rodnostjo, poročeno-stjo ali življenjem v celibatu. Glavni razlog za izrazit upad ženskega redovništva po letu 1945 avtorica vidi najprej v državnih ukrepih, s katerimi je oblast omejila delovanje redov in njihovih članov ter jih je potrebno razumeti in razlagati v okviru zaostrenih diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in Vatikanom. Kasneje pa naj bi na zmanjšano zanimanje za redovništvo vplivale pomembne širše spremembe kot npr.: množično izobraževanje in zaposlovanje žensk, pluralizacija vloge ženske, sproščanje spolnih regulativ ...

Poleg izčrpnih teoretičnih socioloških analiz ter umeščenosti ženskega redovništva v družbeni in religijsko institucionalni hierarhični kontekst, avtorica ponudi tudi obravnavo posameznih teoloških vsebin in značilnosti konstitutivnih elementov redovniškega poklica, kot so: zaobljube čisto-sti, uboštva in pokorščine.

Kritična drža do ženskega redovništva kot religijske vsebine in hkrati spoštovanje teološke razsežnosti tega pojava so odlike in pomembni prispevki knjige. Z vidika socioloških opredelitev slovenskega ženskega redovništva je delo unikat, saj tovrstnih študij v slovenskem okviru še nima. Zato ima pričujoče delo v veliki meri značaj primarne analize.

Luka ZEVNIK
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Franc Trček
Lomopohajkovelec:
nizkotehnoška globalna
subkultura v dobi tehnokulture
Založba FDV (Zbirka Skodelica
kave) 2010, str. 124, 10 EUR
(ISBN 978-961-235-510-4)

Trčkov Lomopohajkovelec je iskriva esejistično-družboslovna meditacija o vznemirljivi nizkotehnoški lomografski subkulturi, ki je nepričakovano vzniknila v postmoderno utripajoči dobi razvejane tehnokulture. Njen glavni materialni akter je Lomofotoaparatus – rudimentarno analogno fotografsko orodje, namenjeno socialističnemu sleherniku začetka druge polovice 20. stoletja, ki ga je zasnovala in množično izdelovala sovjetska tovarna LOMO (Leningradskoye Optiko Mechanicheskoye Obyedinenie), sicer primarno specializirana za optiko vojaških namerilnih naprav.

Preden se avtor potopi v verjetno temeljno vprašanje, kako se lahko takšen nizkotehnoški artefakt na smetišču zgodovine preobrazi v ploden substrat za vibrantno globalno subkulturo, najprej utemelji relevantnost obravnavane tematike. S pomočjo misli Virillia in Deleuza lucidno zagovarja pomembnost analize minorne – fragmentov in migotanja vsakdanjega življenja, ki je za razumevanje družbenega dogajanja vsaj tako pomembno kot metaseciranje velikih zgodb. V tem smislu je tudi za refleksijo lomo subkulture povsem enako kot poznavanje značilnosti sodobnih visoko tehnicističnih družb, prav tako bistven opis dejstva, da le-ta ne bi nastala, če gruča prekrokanih dunajskih študentov ostankov Čeških kron ne bi zapravila za nekaj rabljenih originalnih primerkov lomofotoaparatus. Z zavestnim kršenjem osnovnih fotografskih pravil začne izvorna peščica navdušencev prakticirati povsem drugačen stil "škljocanja" in gledanja na svet, ki se z razmahom kiberkulture postopno razširi do dimenzij manjše globalne subkulture, temelječe na principu generaliziranih menjav.

Trček vidi razloge za reinkarnacijo odpisane tehnologije predvsem v težnji po iskanju nepredvidljivosti pri vizualnem zajemanju stvarnosti, za katero se zdi, da se je v sodobni naključjem nenaklonjeni digitalizirani kulturi znašla na robu izumrtja. Nič čudnega torej, da zgoščena vozlišča lomoplemen, kakor jih slikovito imenuje avtor, najdemo v tehnološko najbolj razvitih urbanih krajinah, kot so Seul, Šanghaj in Tokio. Še manj pa bi